

BABYLON

ROZUMÍME SI?

ŠKOLNÍ KOLO 2025
KATEGORIE 5. ROČNÍK

JMÉNO, TŘÍDA:
POČET ZÍSKANÝCH BODŮ:

Ahoj, čtenáři, vítěj v letošním kole soutěže Babylon! V tomto roce se společně podíváme na to, jak vznikl život na naší planetě. Kdy vznikly první organizmy? Jak to bylo ve skutečnosti s dinosaury? Kde se poprvé objevil člověk? Na tyto a jiné otázky najdeš odpovědi v následujících textech nebo v Moravském zemském muzeu, jež je letos naším sponzorem. Před sebou budeš mít několik ukázek z knih, časopisů a internetových stránek. Říd' se zadanými úkoly a dobře si přečti texty. Nezapomeň si hlídat čas, na všechny úkoly máš 45 minut. Hodně štěstí při řešení!

Země vznikla asi před 4,5 miliardami let. Vývoj Země i života na ní lze zkoumat na základě nalezených zkamenělin, zachovalých zbytků dříve žijících organismů. V prvním textu¹ rozděleném na odstavce A – E se dozvíš o obdobích více. Vážou se k němu úkoly 1–4.

VÝVOJ ŽIVOTA NA ZEMI

A) V tomto období se rozvíjeli plazi, dále zejména velcí dominantní obratlovci – dinosauri. Také vznikaly kvetoucí rostliny a živočichové je konzumovali. Na konci tohoto období dopadla na Zemi planetka, která způsobila vyhynutí většiny dinosaurů .
B) Poprvé se objevil život na naší planetě. Sopky vyvrhovaly lávu, z atmosférických par se utvářely oceány. První život se rozvíjel ve vodě – nejprve vznikaly buňky, dále bakterie, houby, rostliny a první drobní bezobratlí živočichové – červi a členovci.
C) V této době se začaly střídat ledové a meziledové doby a existovali velcí savci, mamuti a šavlozubí tygři, také skupiny organismů rozvíjející se až do současnosti. Postupně se z opic vyvíjí člověk.
D) Po vyhynutí dinosaurů přežilo mnoho druhů ptáků, savců, krokodýlů a želv. Vznikaly nové druhy – složitější savci a další rostliny – byliny.
E) V tomto období vznikalo velké množství nových druhů větších organismů – vznikli měkkýši či řasy, dále první obratlovci a složitější rostliny. Došlo k rozvoji ryb a začal se vyvíjet život na souši – z vody vylezli první obojživelníci, létal první hmyz. Žili trilobiti, kteří měli mnoho nohou se žábami a při napadení se stáčeli do klubíčka.

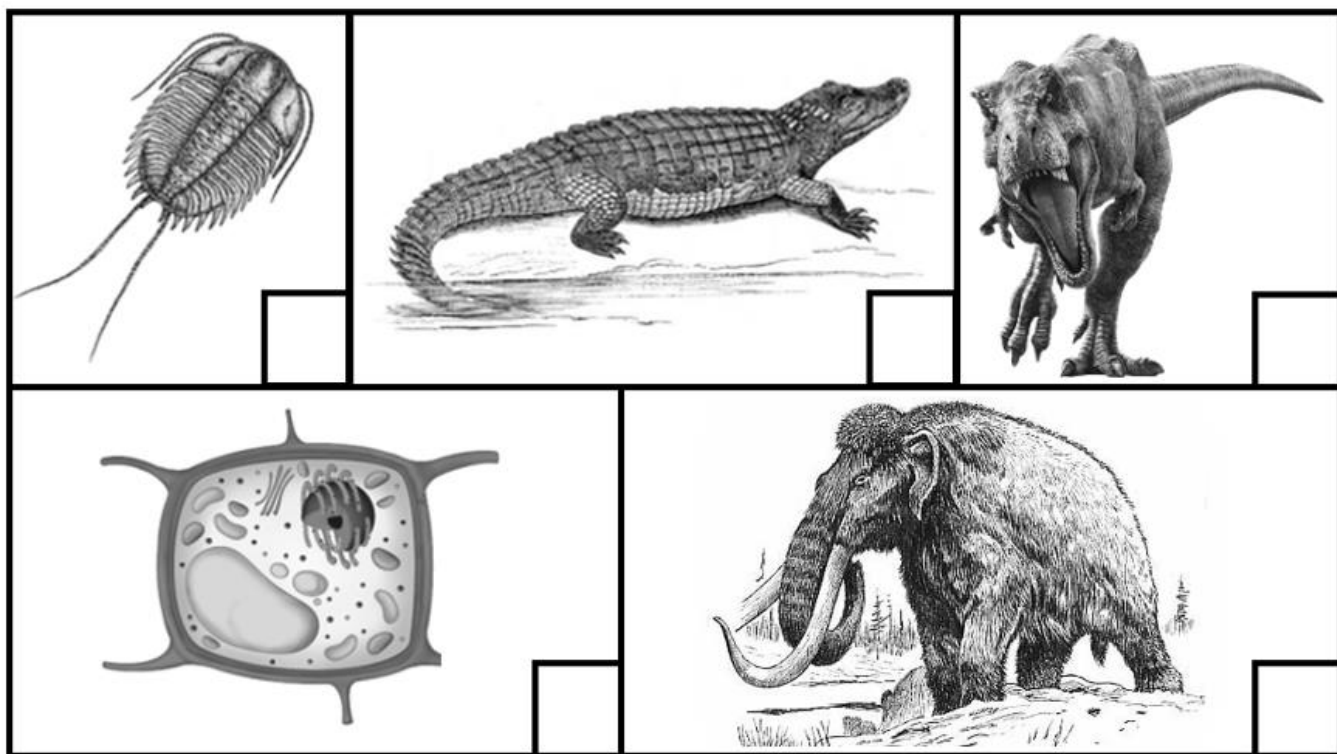
¹ www.umimefakta/cviceni

<https://vtm.zive.cz/clanky/asteroid-ktery-zpusobil-vyhynuti-dinosauru-zasahl-zemi-na-jare-to-je-duvod-proc-savci-prezili/sc-870-a-215103/default.aspx>

ÚKOL 1: Přiřaď k jednotlivým popiskům období vývoje Země jejich názvy a časová rozmezí, jak mohl vývoj z hlediska rozvoje od jednodušších po nejsložitější organizmy postupovat. **PÍSMENO** správného odstavce prvního textu **NAPIŠ NA LINKU** za příslušné období.

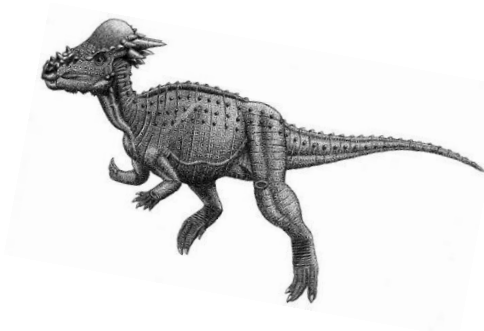
1. PRAHORY A STAROHORY (období před 4 600 – 541 miliony let) _____
2. PRVOHORY (období před 541 – 252 miliony let) _____
3. DRUHOHORY (období před 252 – 65 miliony let) _____
4. TŘETIHORY (období před 65 – 2,5 miliony let) _____
5. ČTVRTOHORY (období před 2,5 miliony až dosud) _____

ÚKOL 2: PŘIŘAĎ NÁSLEDUJÍCÍ OBRÁZKY K OBDOBÍ, ve kterém se podle prvního textu dané organizmy poprvé vyskytly. **K OBRÁZKU NAPIŠ PÍSMENO** příslušného odstavce prvního textu, období se mohou u obrázků opakovat.

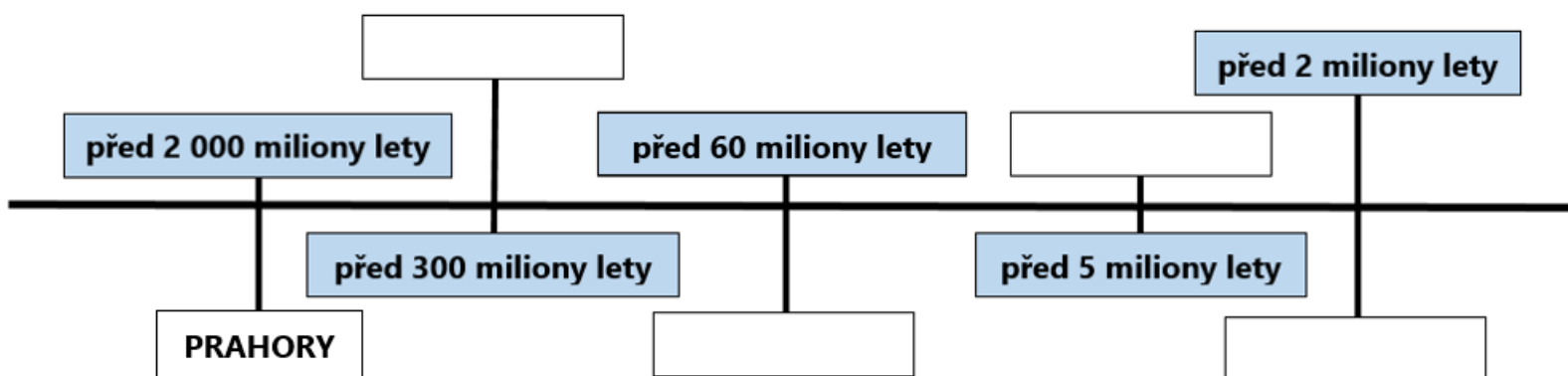

ÚKOL 3: ZAKROUŽKUJ z dvojice možností ve větách tu **SPRÁVNOU**, která vyplývá z textu o obdobích vývoje života na Zemi.

Třetím obdobím vývoje života na Zemi jsou DRUHOHORY / TŘETIHORY, kdy se vyvíjely složitější organizmy a také houby. Dinosauři žili v období PŘED ČTVRTOHORAMI / PO ČTVRTOHORÁCH, vymřeli kvůli ZMĚNÁM KLIMATU / DOPADU PLANETKY. Člověk se začal rozvíjet ve stejném období jako MAMUTI / TRILOBITI. První život se rozvíjel NA SOUŠI / VE VODĚ.

ÚKOL 4: Na časovou osu **NAPIŠ DO VOLNÝCH POLÍ NÁZVY OBDOBÍ**, které patří k uvedeným časovým údajům z úkolu 1. S prvním obdobím jsme ti pomohli, už je vyplněné.

Jedno z nejzajímavějších období vývoje Země je pro vědce jistě období, kdy žili dinosauři. Postupně se na světě objevují nové nálezy, zkoumají kostry pravěkých tvorů, složení, jak asi žili. V druhohorách žil opancéřovaný dinosaurus, tzv. chodící pevnost. Pojďme si o něm přečíst následující text², ke kterému se vážou úkoly 5–8.

druhohory • křída

Někteří býložraví dinosauři se přetvořili v tzv. „chodící pevnosti“, na které si jen tak nějaký **predátor** netroufnul. Nejznámějšího **zástupce** – ankylosaura objevili vědci na počátku 20. století v Severní Americe a původně ho považovali za dravce. Až koncem 20. století se **podařilo** rekonstruovat jeho přibližnou podobu a ukázalo se, že šlo o býložravce obrněného jakýmsi tělním **pancířem** a vybaveného mohutnou, překvapivě pohyblivou kostěnou **palicí** na konci ocasu. Měl také velké bodce na zádech, které vyčnívaly nad krkem a přední částí hřbetu do stran. Ankylosaurus měřil 8–9 metrů a vážil 8 tun. Žil ve stejné **době** jako tyranosaurus, který na něj také útočil. A právě kostěná palice na konci ocasu a štít s bodci mu sloužily k obraně. I oční víčka měl ankylosaurus chráněná kostěnými destičkami. Bylo potvrzeno, že po vymření dinosaurů a po vzniku člověka ve 14. století indiáni v Americe **využívali** nalezené kostěné pláty jako ploténky, na kterých pražili šišky, aby z nich získali semínka.

ÚKOL 5: PODLE TEXTU VYBER Z MOŽNOSTÍ, zda je tvrzení pravdivé, nepravdivé, nebo není uvedeno.

Ankylosaurus měl na konci ocasu bodce a destičky.

ANO – NE – NENÍ UVEDENO

Kromě Ameriky se našly kosterní pozůstatky taky v Asii.

ANO – NE – NENÍ UVEDENO

Indiáni žili ve stejné době jako ankylosaurus.

ANO – NE – NENÍ UVEDENO

Ankylosaurus mohl vážit 7 tun.

ANO – NE – NENÍ UVEDENO

² MALÝ, Radek. *Atlas prehistorických živočichů*. Praha: Albatros, 2024. s. 43. ISBN 978-80-00-07331-6.

ÚKOL 6: Jaký **NÁZEV** by se pro text o ankylosaurovi nejlépe hodil? **ZAKROUŽKUJ HO Z NABÍDKY NÍŽE A PŘEPIŠ HO SPRÁVNĚ** nad text na linku určenou pro nadpis.

- a) Ankylosaurus – postrach třetihor
- b) Ankylosaurus – obrněný zabiják
- c) Ankylosaurus – obrněná pevnost
- d) Ankylosaurus – mírumilovný drobek

ÚKOL 7: PŘIŘAĎ ČÍSLA PRVNÍCH ČÁSTÍ vět z levého sloupce do pravého tak, aby k sobě logicky i pravopisně seděly tyto části **KE KONCŮM VĚT** v pravém sloupci. Každou možnost lze použít jen jednou.

1	V druhohorách...	...byl vybaven kostěnými pláty na obranu.
2	Kostěný štít...	...byla nalezena kostra obrněného ankylosaura.
3	V Severní Americe...	...někdy chtěl ulovit ankylosaura.
4	Ankylosaurus...	...sloužil ankylosaurovi jako obrana před predátory.
5	Tyranosaurus...	...žil druh obrněného dinosaura.

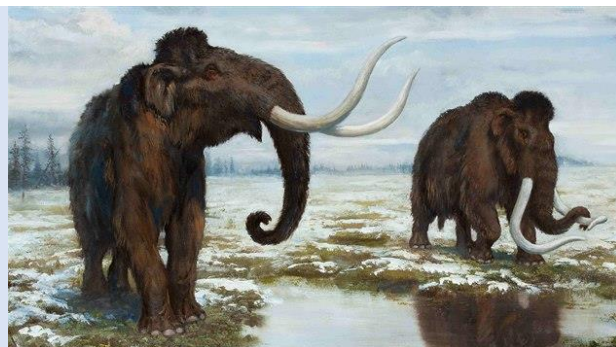
ÚKOL 8: V textu jsou podtržená slova – napiš k nim **SYNONYMA**, aby zůstal **ZACHOVÁN VÝZNAM**.

predátor _____ podařilo _____
době _____ využívali _____

V jednotlivých pavilonech Moravského zemského muzea můžeme vidět řadu zajímavých výstav. Velkou atrakcí v Anthroposu je socha mamuta v životní velikosti, která patří ke stálé expozici o vývoji člověka. Kromě toho zde můžeme vidět obrazy jednoho z našich nejslavnějších kreslířů zaměřeného na toto období – Zdeňka Buriana. Na informace³ o této výstavě se nyní podíváme blíže, souvisí s nimi úkoly 9–12.

Když Brnem táhli mamuti

Galerie Zdeňka Buriana (21. 6. 2023 – 31. 12. 2025)
Otevírací doba: středa až pátek 9–17 hod., sobota až neděle 10–17 hod.
Vstupné: dospělí 70 Kč, zvýhodněné vstupné (děti do 6 let, senioři) 50 Kč, rodinné 150 Kč

Do Pavilonu Anthropos se po delší době vrátily atraktivní obrazy Zdeňka Buriana, jednoho z nejslavnějších českých kreslířů. Burian ilustroval knihy a časopisy a celkový počet jeho ilustrací přesahuje 10 tisíc. Ve světě proslul svými obrazy pravěkých **zvířat** a předchůdců člověka.

³ <https://www.mzm.cz/kdyz-brnem-tahli-mamuti-galerie-zdenka-buriana?L=0> (upraveno)

Nová instalace obrazů v Anthroposu je oproti těm minulým speciální. Jedná se o cykly obrazů (60–70 obrazů) věnovaných evoluci člověka, scénickým obrazům a obrazům zobrazujícím čtvrtohorní zvířata. Jako novinka zde jsou umístěny lidské a zvířecí modely. Tyto trojrozměrné exponáty výrazně obohatily instalaci obrazů a jsou taktéž lákadlem výstavy. Výstava obsahuje haptické exponáty, kterých se návštěvníci mohou dotýkat. Výstava je zpřístupněna také sluchově postiženým osobám díky videoprůvodci.

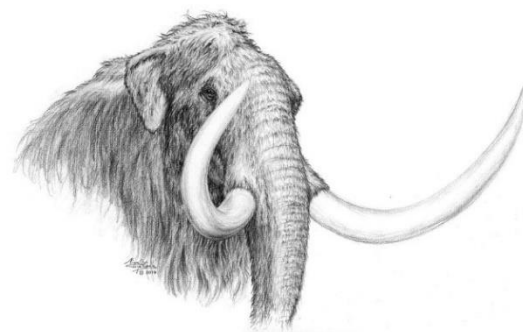
ÚKOL 9: DOPLŇ do následujícího textu o výstavě **SPRÁVNÉ INFORMACE**.

Ve středu můžu být na výstavě nejdéle do _____ hod. Dospělý člověk zaplatí _____ Kč vstupné. Na výstavě se mohou některých vystavených exponátů také _____. Na výstavě kromě obrazů a modelů předchůdců člověka uvidím také modely pravěkých _____. Výstava obrazů je zavřená pouze ve dnech _____. Obrazy namaloval _____.

ÚKOL 10: Vyber podle textu o výstavě **VŽDY JEDNO SPRÁVNÉ DOKONČENÍ VĚTY** z daných možností.

Na výstavu:

- a) se můžeme jít podívat během letošního roku.
- b) můžeme zajít každý den v týdnu.
- c) můžeme zajít až do konce příštího roku.

Zdeněk Burian:

- a) se proslavil ilustracemi zvířat a rostlin.
- b) tvořil pouze ilustrace pravěkých rostlin.
- c) se proslavil kresbami zvířat a předchůdců člověka.

Na výstavě:

- a) uvidíme obrazy zvířat a předchůdců člověka.
- b) uvidíme pouze nejslavnější Burianovy obrazy.
- c) uvidíme nejslavnější Burianovy sochy.

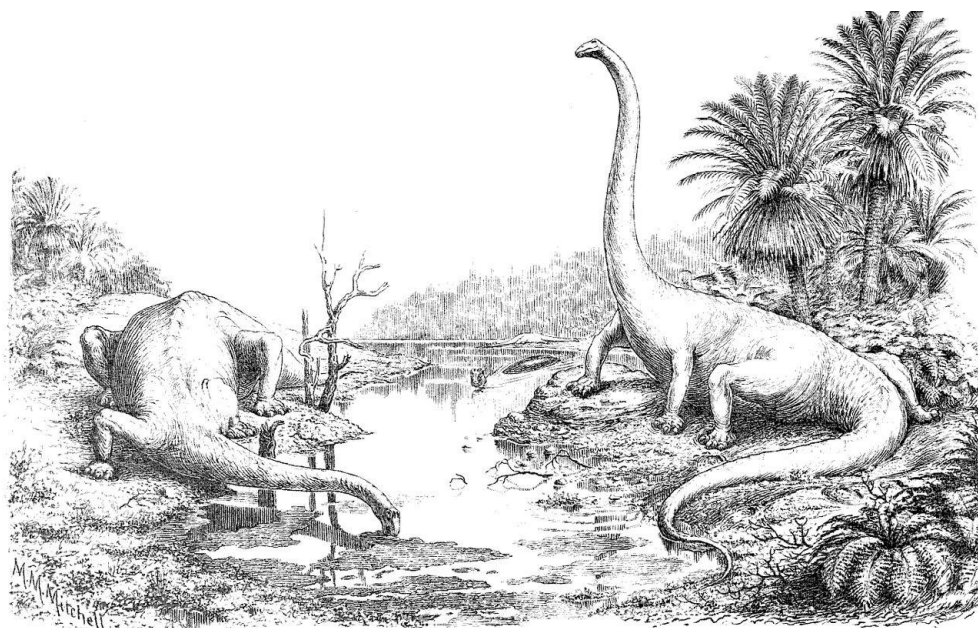
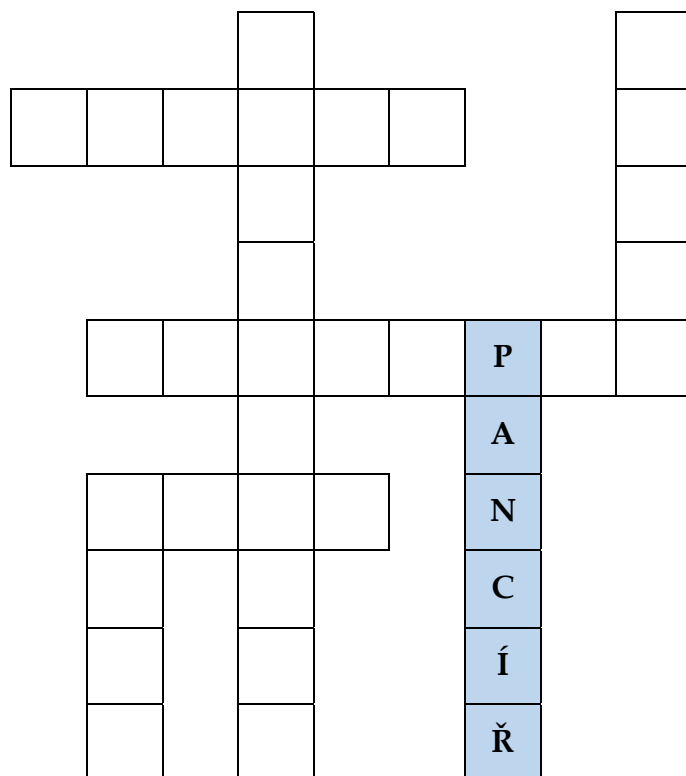
ÚKOL 11: Přečti si popisky slov níže, **VYHLEDEJ** tato **SLOVA V TEXTU A PŘIŘAĎ JE K POPISKŮM**.

poplatek za možnost vidět výstavu -> _____

vystavené lidské a zvířecí modely -> _____

kresba nebo malba v knihách -> _____

ÚKOL 12: Ve všech třech soutěžních textech jsou VLNOVKOU PODTRŽENÁ SLOVA. Všechna tato slova umístí do čtyřsměrky (shora dolů nebo zleva doprava) tak, aby byla všechna **SLOVA NAPSÁNA V 1. PÁDĚ JEDNOTNÉHO ČÍSLA**. S jedním slovem jsme ti pomohli, už je umístěno.

DĚKUJEME ZA TVOU ÚČAST V SOUTĚŽI!